

РОМАНЪТ НА ЯВОРОВ

Надали има в българската литература друг писател, около живота и творчеството на когото да са избухвали толкова непримирими спорове, като Яворов. Още щом се спомене името му, пламват полемики, кръстосват се схващания, трудно се намира общ език и много по-трудно — обща оценка. Не че някой днес оспорва гражданското и творческото му дело по съвкупност — поетът и революционерът са останали завинаги в сърцето и паметта на народа. Но няма друг голям наш творец така противоречив и така сложен за обяснение. Пък и жизненият му път е тъй изпъстрен със завои и лутаници, пресича се с толкова много съдби; творчеството му обръква и разстройва и най-съвършените схеми и изкуствени построения. . . То се изплъзва всеки път, щом някой се опита да му надене някаква прилична литературна униформа. То не се побира в нея, разкъсва я по всички шевове и продължава да съществува извън нея и да създава безкрайни затруднения на литературните историци и теоретици.

Това е така, струва ми се, защото всеки път се мъчим да видим поета и човека не такъв, какъвто си е той, а какъвто ни се иска да бъде. Всеки от нас познава тъй лично Яворов, че си е създал своя представа за него. И естествено е, че тя много рядко ще съвпадне напълно с онова, което постоянно четем и слушаме за поета. Ние сме нетърпеливи и изискваме строго всички да виждат у Яворов точно онова, което виждаме ние самите. Не се ли получи подобно покритие, ние се сърдим и сме готови да воюваме за своя Яворов. . .

Напълно естествено е при това положение, че една книга за П. К. Яворов ще възбуди големи спорове. Още повече пък книга, като тая на М. Кремен, която навлиза в една деликатна област, дето се преплитат толкова много виждания и интереси. Колко трудно е да се заеме обективна и правилна позиция, колко мъчно е да проявиш елементарна търпимост (не безкритичност, обаче) към чуждата интерпретация, колко е примамливо изкушението да изпаднеш в положението на човек, който непременно иска от изследвачите само онова, което сам смята за най-правилно. . . Сега споровете около тая книга отшумяха и като заглъхна шумотевицата, мисля, може вече спокойно, без предубеждения и критично да се отнесем към книгата на М. Кремен, да видим и преценим трезво както положителните, така и отрицателните ѝ страни.

„Романът на Яворов“. . .

Зад това примамливо заглавие се крие една интересна и съдържателна книга, в която авторът разкрива живо, увлекателно и картинно личната трагедия на Яворов — чистата му обич към Мина и гибелната му връзка с Лора. В центъра на книгата е другият Яворов — не народникът и социалистът, македонският революционер и харамия, не авторът на „Градушка“ и „Арменци“, а оня Яворов, който липсва в учебниците и хистоматиите, подценяван от литературните историци, но който също е останал в сърцето на народа, защото е намерил път към него с личните си крушения и страдания и с искрените си и трогателни песни на обич и мъка.

В българската литература Яворов е поет с два образа — твърде различни по някои особености, но и сходни в общите си белези. Стоим сега пред тия два портрета на поета, съпоставяме ги един с друг, сравняваме ги и търсим да открием общото и различното, мъчим се да си обясним причините за настъпилата промяна. От единия портрет ни гледа светлият лъчезарен поглед на един възторжен младеж, влюбен в света, в пролетта, в радостното дишане на живота. Очите му горят от искряща обич към родината и нейните поробени краища, а ръцете му стискат стара социалистическа книга. От другия портрет ни срещат две погаснали, страдалчески очи, едно набраздено от бръчки лице, върху което са изписани следите на дълбоки преживявания и разочарования. Той е заменил телеграфопощенската куртка с модерен редингот и висока бяла колосана яка и се разхожда замислено в своя собствен кабинет в Народния театър. Покрити са с прах комитските дрехи, с които той броди из поробена Македония, увиснал е на стената — потънал в ръжда — големият му револвер. Погледът е помръкнал, очите са станали по-тъмни и подълбоки. Сега той няма други вълнения и грижи, освен грижите и вълненията на поета. Преживял тежко жестокия погром на Илинденското въстание, видял мечтите си в развалини, той изпада в дълбока идейна криза, която се проявява и в поезията му. Мрачни, тежки настроения заменят майската ведрина на ранните му творби, светлият възторг на „Калиона“ погасва сред тревожни търсения и въпроси, сред песимизъм, безпокойства, неясни стремления и призови, които сти-

гат до бълнуване, до кошмарен сън, до копнеж за смърт.

Какво е станало с поета?

Станало е нещо голямо и съдбовно, нещо решително се е изменило в живота и в поезията му. Разбира се, внимателната съпоставка ще открие, че нейде дълбоко в големите му очи грее нещо от предишния пламък, който ни пронизва и обгаря, кара ни да тръпнем от тиха радост и по-често — от остра и пареща болка. Това е пламъкът на неговата поезия, която запазва своята искреност и топлота, своята сърдечност и човечност. Но тя също претърпява чувствителни промени, макар че някоя днес с присъщия си идейно-терминологичен далтонизъм не могат да ги видят, стремят се да изгладят сложния и противоречив път на поета от ранните му младежки стихове, изпълнени със слънчев оптимизъм, до по-късната му дълбоко песимистична и трагедийна лирика.

Издавал в душевна депресия, Яворов става плячка на модните символистични веяния, които го отклониха от реализма и земята, без да го изведат до някакъв значителен резултат. Преди поетът пишеше за мъките на другите, сега той се затваря в себе си, насочва се почти изключително към собствените си страдания и неволи. Но техният кръговрат е винаги ограничен, дори когато става дума за такава чувствителна и кипища натура с такава богата и многолика душевност, като Яворова. Кога да е, соковете на вдъхновението ще пресекнат, щом корените на дароваността са изтръгнати от земята и действителността. И тук причината не може да бъде една жена, още по-малко пък онай, която се е мъчила да му създаде всички условия за работа. Иначе как ще си обясним замлъкването на Лиливес например, или на други поети? Не, истинската причина е в опустошителното влияние на символизма, в дълбоката идейна криза, която прекъсна източниците на вдъхновение на поета. Почувствувал вътрешно изчерпване, Яворов престава да пише, обглежда творческия си път и прави усилия — с драмите си — да се върне към реалистично творчество. Насища пиесите си със значимо обществено съдържание и ги пронизва с един остро изобличителен тон, крои планове да създаде драма, от която „и духът на Маркса да остане доволен“. Личното нещастие на поета обаче прекъсва творческите му намерения.

Как се е случило нещастieto в трагичната нощ срещу 30. XI. 1913 г.? — Този въпрос, раздухан от любителите на скандалните и сензационни истории е намирал често различен отговор, зад който понякога са прозирали пристрастието, несправедливостта и обидата към поета. В новата си книга Михаил Кремен се залавя

да разplete възела на противоречивите факти и ни приближи към истината за последните дни на един от най-големите наши поети, да я утвърди в съзнанието на новите поколения. Но преди да направи това, биографът е принуден да се върне малко назад — към 1906 г., отдето започва истинският „роман на Яворов“. Това е времето, когато в къщата на своя другар Петко Ю. Тодоров поетът среща „две хубави очи“, очите на едно дете — 16-годишната Мина Тодорова, на която по-късно ще посвети най-хубавите си песни и ще обрече сърцето си. Същата година на една екскурзия до Драгалевския манастир става и първата случайна среща на Яворов с Лора, нещо трепва в гърдите на поета — един стон, един зов, който скоро замира, но сърцето е като простреляна птица и след много години раната отново ще се отвори и този път няма да се mine без тежки последици.

По документи, писма, спомени и по стиховете на поета Михаил Кремен е проучил извънредно детайлно всичките перипетии на големата и всеотдайна любов на Яворов към Мина. И е успял да я възсздаде силно, правдоподобно и изразително — с нейните неизбегни зигзази, с мъките и сладостите, с непрестания копнеж на двамата един към друг, с преградите, изправяни помежду им. Главата „Две хубави очи“ е може би най-хубавата в книгата. Тя звучи в пълна хармония с малката песен на Яворов под същото заглавие. Използвайки личните си впечатления, Кремен е успял да създаде твърде зримо цялата обстановка у П. Ю. Тодорови, дето се срещат за пръв път Мина и Яворов. Той ни пренася напълно в тогавашната атмосфера, приближава ни към героите, прави ни непосредствени наблюдатели на онова, което става. Сякаш чуваме гърления глас на Пенчо Славейков, сякаш стискаме сухата немощна ръка на П. Ю. Тодоров, сякаш виждаме строгото и неподвижно лице на д-р Кръстев, пред очите ни е сведеният поглед на Мина и ние се заслушваме в тихия шепот на Яворов, който разговаря сърдечно и съсредоточено с нея, забравил всичко и всички, развълнуван и завладян от новото чувство.

Белетристът и мемоаристът са си подали ръка и споменът е наситен богато с живописни подробности, които го уплътняват художествено и го превръщат в увлекателен разказ. Собствено, такава е цялата книга на Кремен — в нея мемоарът, изследването, белетристиката и измислицата са така тясно сплетени, че не можеш да различиш до къде свършва едното и от къде почва другото. Но така е може би най-добре. Докосвайки се до няколко жанра, но без да остане задълго в нито

един от тях, Кремен изгражда с различни средства сложния образ на поета и човека Яворов. Някъде той си служи с анализ на негови стихове и работата му се приближава до творбата на критика, другаде си остава в рамките на личния спомен, на трето място цитира с изследователска документираност писма между Мина и Яворов и изложението добива безелите на научна статия. В други глави преобладава допускането, предположението, позоваването на откъслечни данни и когато документите и паметта се окажат безсилни, на помощ идва въображението, което трябва да свърже правдоподобно отделните факти, да открие връзката и взаимозависимостта между тях. Но навсякъде Михаил Кремен се стреми да интерпретира художествено литературно-историческите факти, да ги погледне не само с очите на съвременника, но и на писателя. По този начин голите факти, имена и обозначения оживяват пред очите ни, явяват се личности и събития, които слабо сме знаели, намират мястото си много и различни истории, останали в някогашните вестници и списания, в дневници и албуми, в пликове и картички, пазени в архиви и по тавани, в паметта на малцината живи съвременници на поета и неговото време. Със завидна ревност, упоритост и трудолюбие Михаил Кремен е събирал фактите един по един, разпитал е голям брой очевидци (над 150!), повечето от които вече са покойници, записал е техните спомени. Така той се добира до нов и неизвестен материал за поета и неговите отношения с Мина и Лора. Само това да беше направил Михаил Кремен, неговите усилия пак нямаше да бъдат напразни, защото той си осигурява безспорно познавателно значение на книгата. Но нему е чуждо библиографското излагане на фактите; той търкува, обяснява суровия материал, обглежда го от различни страни, преценява го и си служи с него като със средство за извайване образа на поета или на околните му едри и дребни фигури на писатели, близки, общественици, политици и пр.

И чудно само защо Михаил Кремен не се е отнесъл по-строго и по-критично към някои от получаваните сведения. Читателят има чувството, че Кремен добросъвестно е записал и предал всичко, което са му съобщили разпитаните лица. Но какви са неговите информатори? Това са хора с различно обществено положение в миналото и сега, приятели и врагове на Яворов, ценители и отрицатели на неговата поезия, съчувствено или неприязнено настроени към неговото дело, към драматургията му, към личните му връзки, към участието му в борбата за освобождението на Македония и т. н. Съвсем ясно е, че

една значителна част от постъпилите сведения не само няма да бъдат достоверни, но ще съдържат злонамерни измислици и клевети. Тук е нужно много внимателно отношение към суровия материал, защото небивалицата, клокотата, клеветата, фалсификатът могат да се промъкнат и при най-добро намерение. Било поради пренебрегване от уста на уста, било поради откриване на някои факти, било най-сетне поради слаба памет, известни истини могат да достигнат до нас в съвсем изопачен вид. Друг път лъжата може да се промъкне чрез тенденциозно подбиране на случаи и черти, които представят човека само от една негова страна. И в двата случая вещицата, добросъвестният и ориентиранят автор ще съумее да се справи в бъркотията на противоречивите факти, но остави ли ги на неподготвения читател, може да го подведе.

В голяма част от фактите, които Михаил Кремен използва в книгата си, особено в ония, които съобщава за пръв път, ние почти не се съмняваме, защото звучат правдоподобно и убедително. Невъзможно е да се оспори напр. достоверността на описанието в главата „Смъртта на Мина“, наситено с много драматизъм и чувство. Тук няма и помен от студения обективизъм на изследователя, авторът пише развълнувано, топло, сърдечно и въпреки че тук-таме липсват данни, ние сме уверени, че смъртта на Мина е настъпила точно така, както е предадено в книгата.

При други случаи и анализи на Яворовото душевно състояние обаче авторът не е така убедителен. Това се отнася най-вече за ония места в книгата, където Кремен — за да не бъде обвинен, че идеализира героите си — се стреми да покаже Яворов и откъм „сенчестите страни“ на неговия характер, поведение и дело. Той е дал ухото на спомени и характеристики, към които е трябвало да се отнесе със съмнение, а някъде — направо с недоверие. В бележка под линия Кремен винаги отбелязва: „Това ми го съобщи еди кой си, еди де си, на еди коя си дата“. И той смята това за достатъчно сигурна гаранция против промъкването на неверни и неточни неща в книгата. А то съвсем не е така! Не може един сериозен автор да приема с еднакво доверие казаното от Асен Златаров и от Григор Василев напр. А в книгата спомените на Златаров и беглите лични и съвсем субективни бележки в дневника на Гр. Василев се смятат за еднакво достоверни. Същото трябва да се каже и за някои други изказвания, които Кремен не счита за нужно да отхвърли или оспори. В интересния разговор със Симеон Радев (главата „Фаталната жена“) са се промъкнали отделни съвсем неприемливи подмятания, като следното: „Аз смя-

тим Яворовото отиване в Македония повече като амбиция за подвиг, отколкото като спонтанен, вътрешен порив на неговата природа“ (стр. 301). Ако С. Радев е казал тия думи, защо Кремен не е взел отношението към тях? Може би увлечен в отхвърлянето на обвинението в убийство той е пропуснал в разговора да стори това, но когато е пишел книгата си, той е имал възможност да изправи пропуската си. Ако много държи на подобни сведения (какви то има и в други глави), той е могъл да ги даде с уговорки, да ги приеме под резерва, да ги постави поне под съмнение, вместо да ги представя като чиста и проверена истина.

Отдалечен с повече от четири десетилетия от смъртта на Яворов, Михаил Кремен е сериозно затруднен в събирането и проверката на фактическия материал. Но отдалечението на годините улеснява неговата работа в друго едно — по-важно — отношение. Сега той може с по-голяма зрялост и мъдрост да прецени всичко, което е станало. Той може да се издигне над обикновената, емпирична истина и да направи по-големи и по-дълбоки обобщения. И трябва да се признае, че М. Кремен се е възползвал до голяма степен от предимството на историческата дистанция. Едни от най-хубавите и съдържателни страници в книгата са посветени на литературното движение и борби от времето, когато твори Яворов. Много добре са предадени поаявата, разпространението и залезът на символизма в българската литература. Живописни и интересни са и частите, в които се рисуват столичният хайлайф и буржоазните нрави от онова време. Кремен представя тия явления такива, каквито са били тогава, но не пропуска да ги оцени и от днешно гледище.

По същия начин той се е издигнал и над личните страсти и злоби на Яворовите съвременници и в трактуването на най-важния проблем в книгата — връзките на поета с Лора Каравелова. Традиционно се е наложило в някогашните писания да се представя Яворов като светец, а Лора като дявол или пък точно обратното: Лора — ангел, Яворов — демон, хъш, човек с тъмно минало, неясно настояще и още по-мъгливо бъдеще. Дотегнали са опитите да се обвинява единият за смъртта на другия. В това отношение книгата на Кремен е сериозен и общо взето сполучлив опит да се предаде зряло, спокойно и трезво личната трагедия на поета, да се надзърне деликатно и внимателно в сърдечните тайни на Лора, като се вникне с разбиране и такт в нейните помисли и се уважат чувствата ѝ към Яворов. Също така внимателно и обективно се разнищава сложната диалектика на Яво-

ровото отношение към Лора, което познава буиния и внезапен пламък при първото запознаване още в 1906 г. при Драгалевския манастир, угасването и безразличието през следващите години, когато сърцето е изпълнено с обич по Мина, отбягването след като се затварят двете хубави очи, съмненията, колебанията, интересът, неосъзнатото влечение и осъзнатото въздържане, необуздания порив и отегчението, ревността и досадата, уталяването на чувството и неговото изгарящо възпламеняване, достигане до пълна взаимност, до изпепеляваща обич, до всеотдайност след смъртта и в смъртта. Такава сложна и богата е графиката на Яворовите чувства към Лора. И всяко опростяване би довело до неточности и непълноти, до подвеждане на фактите към отнапред пригответни схеми. То би ни попречило да видим, че зад безбройните перипетии, които съпровождат любовта и семейния живот на Лора и Яворов, зад приливите и отливите на тяхната любов (характерни за всяко силно и голямо чувство), се крие един главен виновник за нещастния финал: тогавашното общество, еснафският морал, класовите предразсъдъци на българската буржоазия, която с всички сили и средства се опълчва срещу любовта на бедния поет с богатата жена жена, за да ги раздели.

Михаил Кремен борави с голямо умение с цялата тая деликатна материя, дето много лесно можеш да изгубиш чувството за мярка и да урониш достойнството на едната от двете страни, а можеш също така да се увлечеш в описания на любовни сцени и случки и да изпуснеш обществените условия, историческите причини, социално-класовите препятствия, които пораждат и разгарят конфликта. Кремен има да пише още един том от „Романът на Яворов“, дето ще се засегне времето от женитбата на поета с Лора до неговата смърт. Но и сега е ясно, че той има правилно отношение към личната трагедия на поета и по-специално към съдбовната му връзка с Лора. На много места в книгата се изнася какви усилия се правят — по роднински, политически, по чисто класови или по користни и сметкаджийски причини — да се отдели Лора от Яворов, да ѝ се въздействува, да се отклони от пътя, по който я води сърцето ѝ, да се върне при законния си съпруг, натрапен ѝ по комерчески и партийни съображения. Но Лора е дъщеря на Петко Каравелов и племенница на Любен Каравелов. Тя носи в себе си някои от най-характерните черти на копривщенската българка, описани от чичо ѝ в „Българи от старо време“. Буини и неударжими са нейните пориви, смело и дръзко е решението ѝ да излезе сама срещу всичко

старо и консервативно, срещу бакалското в брака и любовта. С най-хубавите качества на своята натура и характер Лора се налага не като вятърничава кокетка, която робува на някакъв каприз или амбиция, а като жена, която обича и се бори за своята любов, за правото си на свободен избор, против силно наложения ѝ омразен съпруг. Тя е готова да се лиши по-скоро от живота си, отколкото от оня, когото обича. Днес един състав на народния съд би решил нейния конфликт, без да се получат никакви трагични последици, но е нужно да се върнем 50 години назад, към тогавашния морал и нрави, за да разберем цялото обаяние на Лора, която се възправя срещу господстващите порядки в обществото, срещу всички те си роднини и близки в защита на своята голяма любов. Разбира се, трябва да се имат предвид и недостатъците на нейния характер — болезнената ѝ ревност, суетност, раздразнителност, разглезеност и пр. В интимните отношения тия черти играят определена роля и затова те са тъй точно и пълно очертани в книгата.

Като вещ психолог и познавач на женското сърце Михаил Кремен проследява влеченията, любовта и омразата на своята героиня. Той е сполучил да я представи твърде зримо и внушително пред читателя. Образът на Лора изпъква в книгата дори повече от това на Яворов. А това е вече въпрос, над който авторът трябва сериозно да помисли при работата си над втория том. Увлечен в представянето на второстепенни и незначителни епизодични лица — повече от тридесет! — той понякога изпуска съвсем основния си герой. Яворов се губи между толкова лица и събития, които сами по себе си не представляват никакъв интерес и имат значение само доколкото са свързани с личността и съдбата на поета. Повечето от тях светляк с блясък, отразен от голямата светлина, която излъчват животът и творчеството на Яворов. Като дребни спътници те са се навъртали около него и тяхната роля е съвсем скромна. Кремен не е можал да възвиси над всички тях образа на Яворов и тук е основната слабост на неговата книга. Нещо повече, на места обаянието от личността и делото на Яворов се накърнява от съобщаването на някои подробности и „черти“, видени твърде лично или пък чути и приети на доверие. В такива случаи, вместо да приповдигне Яворов, авторът фактически го принижавя. Той не е успял да ни покаже и ни внуши, че и с всичките несъвършенства и недостатъци Яворов си остава една голяма фигура, израсла в народното съзнание до фигурите на първенците на нашата литература — до Ботев и Вазов.

След него само двама поети можаха да се доберат до такива висоти в националната ни поезия — Смирненски и Вапцаров. И затова за съвременния читател е непростимо и най-слабото и незабележимо принижаване на Яворов, затова сме така чувствителни и към най-малкия опит да се хвърли някаква пращинка върху неговото дело, да не говорим за по-чувствителни и съзнателни засенчвания.

Смята ли Михаил Кремен, че е обективен към своя герой, като говори за двуличието, притворството и т. н. на Яворов? Тия неща не могат да бъдат приети друго-яче, освен като произволни субективни тълкувания и заключения на автора. Няма защо, разбира се, да се подслажда историческата истина, да се разкрасява и идеализира образът на героя, да се превръща в икона. В една биографична книга могат да се изнесат и „сенчестите страни“ в живота на знаменитите личности. Но да се намеква постоянно и непрекъснато да се подчертава някакво двуличие и неискреност, да се заостря върху прояви на отмъстителност и пр., на практика означава да се поглежда съвсем предпазливо на човека и поета, да се представя той понякога със силна доза неизживян субективизъм, да се принижавя светлият му образ. Читателят не може никак да свърже тия „черти“ с пределната искреност на Яворовата поезия, с голямата откровеност и кристалната нравствена чистота в нея, с чистото му и свято чувство към родината и към нейните поробени краища, за които той — като Ботев — отиде да се бори с пушка в ръка и бе готов да жертвува живота си, докато други в същото време са изчерпвали своята революционност с гръмки фрази и бомбастични закани от софийските кафенета. Никому не е позволено да хвърля сянка върху тия свети за литературата ни чувства на поета! И да се твърди, че Яворов бил неискрен и фалшив, да се пропуска уж наивно и невинно, че той бил щещлавен и дирел начин да прояви амбицията си за подвиг, е най-мекото казано пристратно и заинтересовано. Михаил Кремен е прокарал тия „черти“ уж под формата на чуждо мнение, но защо той не го избличава, защо не го дамгоса с жестоко, но справедливо слово? Читателят има неприятното впечатление, че на места той се солидаризира с тая обивателска характеристика, изработена в някои небезизвестни софийски ковачници на клоки и сплетни, като богатите аристократически салони, които Кремен така добре и така правдиво е изобrazil.

Във втората част Михаил Кремен има възможност да изправи основната слабост на своята книга — подценяването, принижаването на поета и човека Яворов.

Периодът от женитбата нататък и особено след ослепяването на Яворов до втория опит за самоубийство е време на велики нравствени и физически страдания на поета, когато се проявяват най-чистите черти на неговата личност. Все тогава се разгаря явно и с пълна сила големият конфликт между него и буржоазното общество, който фактически доведе до гибелта на поета. Като дълбока, открита рана Яворов чувства станалото на 30 ноември 1913 год. и тежка е неговата болка, и безкрайно е неговото оскърбление, когато в тая рана тикат нечистите си пръсти злонамерни хора — засегнати литературни „величия“, озлобени автори на бездарни стихове и пиеси, пренебрегнати драматурзи, жълти газетари, врагове от македонското движение, ревниви обожатели на Лора от хайлайфа, влиятелни нейни роднини и т. н. — хора от различни среди и категории, водени от една цел: да наранят, да уязвят поета, да отровят неговото и без друго тежко състояние. Те не се успокоиха и след като той — изтерзан, измъчен, оклеветен, изгубил най-скъпото и най-близките си — отправя за втори път дулото на револвера към слепо-

очието си, този път след като е изпил — за по-сигурно — и чашата с отрова.

Между множеството имена на мъже и жени в трагичния роман на Яворов централна роля играе още едно лице — капитализмът. Обществото, което уби поета, като показва за сетен път, че наистина е враждебно на поезията и културата. Това трябва ясно да проличи във втората част на „Романът на Яворов“. Необходимо е от сега да се каже, че никакъв субективизъм при описанието на Яворовата трагедия няма да бъде оправдан. Развързката на „Романът на Яворов“ трябва да ни изпълва с любов към поета и с омраза към света, който го погуби.

С най-добрите страни на работата си като писател, изследвач, мемоарист, критик, психолог и майстор на словото (той е един от добрите стилисти в съвременната ни литература!) Михаил Кремси обещава да изпълни с чест голямото дело, с което се е заел. То ще има значение не само като венец на неговата лична творческа биография, но ще бъде книга, от която поколенията ще търсят да черпят знания, вдъхновение и любов към един от най-големите наши национални поети.

ЛЮБЕН ГЕОРГИЕВ

ПРОБЛЕМАТИКА И ТЕМАТИКА НА V МЕЖДУНАРОДЕН СЛАВИСТИЧЕН КОНГРЕС (София, 1963)

Основната проблематика на конгреса е: Сравнително-историческо проучване на славянските езици и литература.

А. ЕЗИКОЗНАНИЕ

Основни проблеми: а) Историческо, сравнително-историческо и типологическо изследване на славянските езици, б) Изследване на взаимодействието на славянските и неславянските езици и въпросът за „езиковите съюзи“ и в) Проблеми на описателното славянско езикознание във връзка с приложното езикознание.

1. СЛАВЯНСКИТЕ ЛИТЕРАТУРНИ ЕЗИЦИ (ИСТОРИЯ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ)

1. Изучаване на славянските литературни езици.
2. Старобългарски (старославянски) език — структурна характеристика и местни типове.
3. История и периодизация на местните типове на църковнославянски и история на църковнославянския език.
4. Ролята на църковнославянските елементи в историята на отделните славянски литературни езици.
5. Възникването на структурните особености на славянските национални литературни езици в периода на тяхното създаване.
6. Характер на двуезичието в историята на славянските литературни езици.
7. Периодизация на славянските литературни езици в общите закономерности на развитието им.